

«Ήχος και Φύση: μια εκπαιδευτική πρόταση»

Τάτση Κωστούλα, Βιολόγος, Υπεύθυνη Κ.Π.Ε. Ποροΐων Σερρών

1η θεματική ενότητα

Γενικά περί ήχου

Διδακτικός στόχος:

- A) Να κατανοηθεί τι είναι ο ήχος, πώς παράγεται και πώς διαδίδεται.
- B) Τα είδη των ήχων (αρμονικός ήχος, απλός ήχος, κρότος, θόρυβος....)
- B) Πώς λειτουργεί το ανθρώπινο αυτί.
- Δ) Την έννοια της έντασης του ήχου, της χροιάς και συχνότητας.

Προσέγγιση 1ης ενότητας:

A) Κάποια στιγμή που θα υπάρχει μια σχετική ηρεμία ή και πολύς θόρυβος μέσα στην τάξη, χτυπήστε ένα αντικείμενο πολύ δυνατά ή ανοίξτε στη διαπασών τη μουσική για λίγη ώρα. Δείτε τις αντιδράσεις των παιδιών. Κλείστε στη συνέχεια τη μουσική και ζητήστε από τα παιδιά να κλείσουν με τα χέρια τα αυτιά τους και βάλτε πάλι τη μουσική στην ίδια ένταση. Επαναλάβετε το ίδιο αφού κλείσουν τα αυτιά τους με βαμβάκι. Συζητήστε για την ένταση του ήχου, την επίδραση στο αυτί κλπ.

B) Ρωτήστε τα παιδιά να πουν σε τι νομίζουν ότι μας ωφελεί που ακούμε. Ζητήστε τα να σκεφτούν σε τι ωφελεί που ακούν τα πουλιά και τα ζώα.

Γ) Εικόνα και ήχος.

Δείχνω στα παιδιά μια φωτογραφία. Π.χ από το σαλόνι ενός σπιτιού. Συζητούμε και γράφουμε στον πίνακα όλα όσα υπάρχουν στην φωτογραφία. Καναπέδες, τραπέζι, μωρό να παίζει, μαμά να σκουπίζει με ηλεκτρική σκούπα, τηλέφωνο κ.λ.π. Μόλις τελειώσουμε την καταγραφή, ζητώ να βάλουμε ήχους στην εικόνα και να τους μιμηθούμε έναν- έναν. Μπορούμε να κάνουμε αναπαράσταση όλοι μαζί, υποθέτοντας ότι όλοι οι ήχοι ακούγονται συγχρόνως και να προσθέσουμε και κίνηση. Ακολουθεί συζήτηση. Το ίδιο βέβαια μπορούμε να κάνουμε και για ήχους του δρόμου, του δάσους, του νερού κ.λ.π.

Και φυσικά, μπορούμε από τον φυσικό και το βιολόγο του σχολείου, να ζητήσουμε να μιλήσουν στη μαθητική ομάδα.

2η θεματική ενότητα

A) Τεχνητοί ήχοι (αεροπλάνο, αυτοκίνητο, τηλέφωνο...)

B) Φυσικοί ήχοι

Διδακτικός στόχος:

A) Να γνωρίσουν τους τεχνητούς ήχους του άμεσου περιβάλλοντός τους.

Β) Να γνωρίσουν ήχους πουλιών και ζώων. Η φωνή είναι το μέσον που η φύση χάρισε σε μερικά πλάσματα, για να μπορούν να επικοινωνούν.

Γ) Να μάθουν για τους ήχους που προέρχονται από φυσικά φαινόμενα π.χ. Κεραυνοί, βροντές.

Δ) Για τους ήχους του νερού (ποτάμι, ρυάκι, θάλασσα, βροχή)

Ε) Ήχοι του αέρα (θρόισμα φύλλων, τρελός βοριάς, αεράκι, κ.λ.π.)

ΣΤ) ανθρώπινοι ήχοι (ομιλία, τραγούδι, φωνές, ουρλιαχτά, κλάμα, γέλιο, βήχας, χτύποι καρδιάς κλπ). Η φωνή είναι η πρώτη έκφραση ύπαρξης και εκδηλώνεται τη στιγμή της γέννησης. Η χροιά της φωνής μας είναι καθοριστική στη διαμόρφωση της επικοινωνίας, διότι αυτή δίνει πραγματικά μηνύματα. Όταν μιλάμε σε κάποιον, εκείνος ακούει πρωταρχικά το πώς το λέμε. Ο κάθε άνθρωπος ή ζώο έχει τη δική του χαρακτηριστική, προσωπική, με το δικό της χρώμα χροιά φωνής.

Τρόποι προσέγγισης:

Α) Με συζήτηση αναφέρουν όποιους ήχους γνωρίζουν για τους πέντε πρώτους στόχους.

Δίπλα στο όνομα πχ. Σκύλος, γράφουμε γαβ, τηλέφωνο, ντρινν κλπ

Β) από κασέτες, δίσκους ή το διαδίκτυο, «μαζεύουμε» διάφορους ήχους και φτιάχνουμε τη δική μας κλειδα ήχων, σχετική με το θέμα που έχουμε επιλέξει.

Γ) τους ζητούμε να φέρουν μαγνητοφωνημένες συνομιλίες από διάφορους λαούς (υπάρχουν ανάλογα ντοκιμαντέρ), καθώς και τραγούδια από διάφορα μέρη του κόσμου.

Δραστηριότητες

Α) Δραστηριότητα, με στόχους:

- 1) Την ευαισθητοποίηση του αυτιού.
- 2) Την καλλιέργεια της ικανότητας να παρατηρούμε.
- 3) Το πλησίασμα των παιδιών σε επιλεγμένα μουσικά ακούσματα.

Βάζω στην ομάδα να ακούσει μουσική στην οποία υπάρχουν και ήχοι από την φύση. Δεν σχολιάζω για ποιο λόγο το κάνω. Μόλις τελειώσει το κομμάτι, τους ζητώ να μου πούνε πόσους διαφορετικούς ήχους της φύσης εντόπισαν. Τους σημειώνουμε και αν τους αναγνώρισαν, τους καταγράφουμε.

Στη συνέχεια, τους ζητώ να κλείσουν τα μάτια και να σφίξουν τα χέρια τους σε γροθιά. Βάζω πάλι το ίδιο κομμάτι και τους ζητώ κάθε φορά που ξεχωρίζουν έναν ήχο, να ανοίγουν ένα δάκτυλο.

Μας δίνεται η ευκαιρία, μέσα από αυτή τη δραστηριότητα, να συζητήσουμε για τα πόσα πράγματα περνούν απαρατήρητα στη ζωή μας (είναι σχεδόν απίθανο όλα τα παιδιά να μπορούν να πούνε ότι άκουσαν όλους τους ήχους την πρώτη φορά και πιθανόν ούτε και τη δεύτερη) και πόσο σημαντικό είναι να μάθουμε να ακούμε με προσοχή. Αυτό βέβαια δεν ισχύει μόνο για τη μουσική αλλά σε προέκταση, είναι και ένας κανόνας της ομάδας για το ότι πρέπει να ακούμε με προσοχή τον συνομιλητή μας.

Δραστηριότητα

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΗΧΩΝ

Στόχος, να μάθουμε στα παιδιά να ακούν από τους πιο ανεπαίσθητους ως τους πιο δυνατούς ήχους. Αυτό το πετυχαίνουμε όταν ξεκινάμε με τη σιωπή. Με τη σιωπή, η ακοή οξύνεται στην αντίληψη των ήχων.

Χώρος : Άσκηση στο πεδίο (ανάλογα με το θέμα μας)

Υλικά : Ένα φύλο χαρτί, ένα μολύβι, ένα μαγνητόφωνο.

Διάρκεια : 15 λεπτά.

Επιλέγουμε τον χώρο της δραστηριότητας. Το κάθε παιδί, στέκεται σε ένα σημείο μόνο του, συγκεντρώνεται, αφουγκράζεται και συμπληρώνει τον πίνακα..

ΗΧΟΣ ΑΠΟ....	ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ	ΔΕΝ ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ	ΔΥΝΑΤΟΣ ΑΛΛΑ ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ	ΔΥΝΑΤΟΣ ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ

Στην τάξη: 2 ώρες.

Συγκρίνουμε τους ήχους που ο καθένας κατέγραψε.

Με την βοήθεια του μαθηματικού, κάνουμε διαγράμματα και βγάζουμε στατιστικά στοιχεία.

Συζητάμε τα στατιστικά στοιχεία και βγάζουμε συμπεράσματα.

Προτείνουμε δράση, εάν θεωρήσουμε ότι κάτι τέτοιο χρειάζεται.

Δραστηριότητα

Χώρος : Πεδίο (επιλογή χώρου, ανάλογα με το θέμα μας)

Χρόνος : 10 λεπτά στο πεδίο.

Υλικά: Το φύλλο εργασίας, μολύβια, μαρκαδόρους, κόλλα.

Οδηγίες : Διάλεξε ένα μέρος που σου αρέσει. Στάσου εκεί για 10 λεπτά και τέντωσε τα αυτιά σου...

Μη μιλάς.....

Άκουσε προσεχτικά.....

Από τους ήχους που ακούς, ξεχώρισε αυτόν που σου αρέσει περισσότερο.

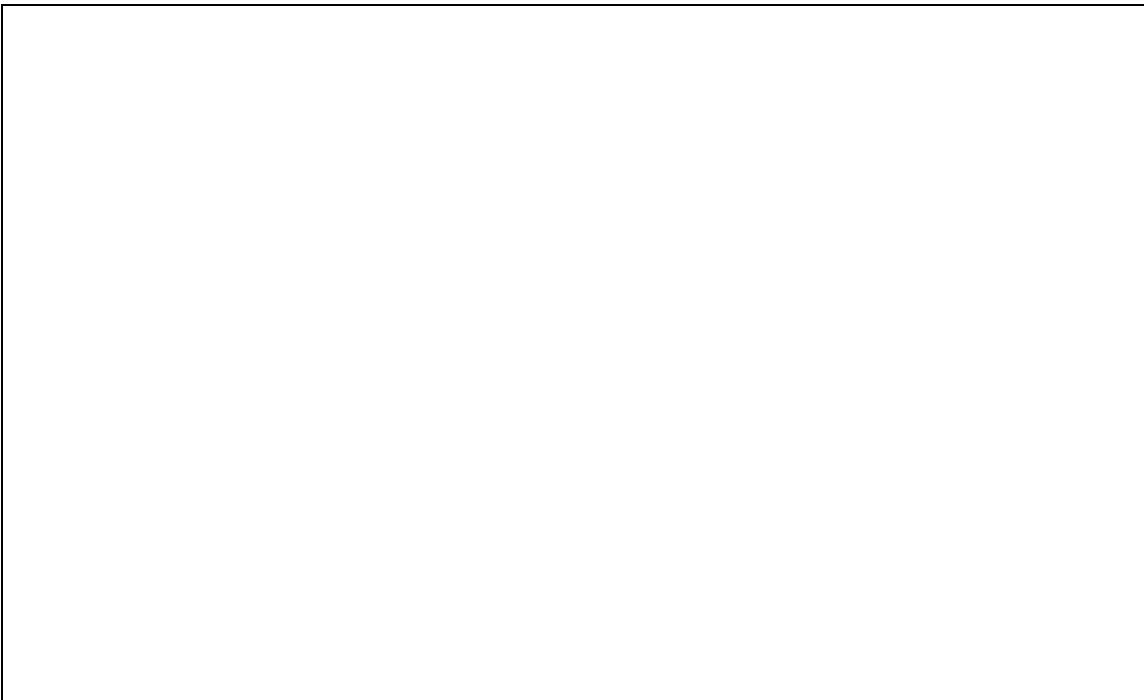
Στη συνέχεια,

Χώρος δραστηριότητας: Στο πεδίο (εάν προσφέρεται) ή στην τάξη.

Χρόνος δραστηριότητας: 1ώρα.

Ψάξε και βρες σε ποιόν άλλον από την ομάδα σου άρεσε ο ίδιος ήχος και....

Προσπαθήστε να τον φτιάξετε πίνακα με υλικά που θα βρείτε γύρω σας, χωρίς βέβαια να κάνετε καταστροφές ή χρησιμοποιώντας τους μαρκαδόρους σας. Εάν γίνει η δραστηριότητα στην τάξη, χρησιμοποιήστε ό,τι υλικά θέλετε.

3η θεματική ενότητα

Ο ήχος ως ομιλία

Στόχοι

- A) Πώς δημιουργήθηκαν οι πρώτες λέξεις, μιμητισμός φυσικών ήχων.
- B) Πώς διαμορφώθηκε η γλώσσα με βάση τη γεωγραφική εξάπλωση των πληθυσμών.
- Γ) Ανάγκη κοινής γλώσσας για επικοινωνία και παραγωγή κοινών ήχων.
- Δ) Πώς προέκυψαν οι τοπικές διάλεκτοι.

4η θεματική ενότητα

Ο ήχος ως μουσική

Διδακτικοί στόχοι:

- A) Ο πρώτος μουσικός ήχος. Η ιστορία της μουσικής.
- B) Πώς ενώνει τους λαούς
Μέσα από τη μουσική, όχι μόνο γνωρίζουν τους λαούς, αλλά αντιλαμβάνονται ότι αυτή, αποτελεί έναν κοινό τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας και στα άτομα του ίδιου λαού, αλλά και όλων των λαών μεταξύ τους. Και βέβαια, μέσα από αυτή, γνωρίζουν και την κουλτούρα και τον πολιτισμό ενός λαού, γιατί « η μουσική, είναι διεθνής γλώσσα. Απευθύνεται σε όλους και κατανοείται από όλους»
- Γ) Πώς διαμορφώνεται σε σχέση με το γεωγραφικό περιβάλλον (βόρειο-νότιο ημισφαίριο, ορεινός ή πεδινός τόπος) αλλά και τις κοινωνικές τάξεις και παρές.

5^η θεματική ενότητα

Ο ήχος ως έκφραση του συναισθηματικού κόσμου του ανθρώπου και όχι μόνο

Διδακτικοί στόχοι:

- 1) ο ήχος συνυφασμένος με την ιστορία ενός λαού (πόλεμος-ειρήνη)
- 2) Η μουσική ως καθημερινός τρόπος ζωής.
Στο βιβλίο « Μουσική- κοινωνία – εκπ/ση» Κ. Σμώλ, εκδόσεις Νεφέλη, αναφέρει: Οι κάτοικοι του Μπαλί λένε πως δεν έχουν τέχνη, κάνουν απλώς ό,τι κάνουν όσο καλύτερα μπορούν και το απολαμβάνουν βιώνοντάς το. Η μουσική στο Μπαλί δε διαχωρίζεται από την καθημερινή ζωή αλλά αποτελεί ένα αναπόσπαστο τμήμα της. Η μουσική σε αυτούς τους πολιτισμούς αποτελεί στην πραγματικότητα είδος μαγείας, που κατανικά το φόβο, τονώνει τα αισθήματα της συντροφικότητας, της κοινωνικότητας και φέρνει σε συμφιλίωση το άτομο με το περιβάλλον. Η μουσική σε αυτούς συνδέεται στενά με τις αμέτρητες τελετές, γιορτές, χορούς, στην ουσία, με το σύνολο της καθημερινής ζωής.
- 3) Η μουσική στις κηδείες (μοιρολογία)

- 4) Η μουσική στις θρησκευτικές
- 5) Η μουσική στους γάμους
- 6) Η μουσική όταν δουλεύουμε
- 7) Η μουσική ως προσωπικός τρόπος έκφρασης και απόλαυσης
- 8) Η μουσική στο θέατρο
- 9) Η μουσική στους αγώνες
- 10) Η μουσική ως νανούρισμα.
- 11) Η μουσική ως υγεία.
- 12) Η μουσική και πώς μας ... παραπλανά.

Βρετανοί ψυχολόγοι μελέτησαν μέσω κλειστού κυκλώματος, τις καταναλωτικές αντιδράσεις πελατών σούπερ μάρκετ και είδαν ότι φτηνά γερμανικά κρασιά πουλήθηκαν υπό τον ήχο κλασικής μουσικής, ενώ υπό τις μελωδίες ακορντεόν, πουλήθηκαν φτηνά γαλλικά κρασιά.

- 13) Ο ήχος ως έκφραση στα πουλιά και στα ζώα.
*Δηλαδή, αλλάζει ο ήχος όταν φοβούνται;
 Πώς είναι ο ήχος όταν καλούν για ζευγάρι;
 Πώς είναι ο ήχος όταν καλούν για τροφή; κ.λπ.*

Δραστηριότητες

A) ΦΤΙΑΧΝΩ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Δίνω στο κάθε παιδί μια λευκή σελίδα. Στο χώρο μελέτης, τους αφήνω πέντε λεπτά και τους ζητώ να γράψουν μόνο τρεις λέξεις. Η μία να είναι ένας ήχος που άκουσαν, η άλλη μια εικόνα που τους ήρθε στο μυαλό(μονολεκτικά) και η τρίτη, ένα συναίσθημα που τους δημιουργήθηκε. Πάντα μόνο μια λέξη για το καθένα.

Συγκεντρώνετε η ομάδα, κάνει κύκλο και αρχίζει ένα παιδί να πλάθει μια ιστορία, χρησιμοποιώντας κάθε φορά και μια λέξη από αυτές που έχει γράψει. Μόλις πει λίγα λόγια, συνεχίζει ο διπλανός του την ιστορία, χρησιμοποιώντας τις δικές του λέξεις και ο επόμενος, μέχρι να τελειώσουν όλες οι λέξεις.

B) Δίνω στα παιδιά της ομάδας μια λευκή κόλα. Τους λέω ότι θα τους βάλω να ακούσουν μουσική και αυτοί, όσο θα ακούν, θα γράφουν στο χαρτί ότι τους έρχεται στο μυαλό εκείνη τη στιγμή, χωρίς να σκέφτονται ή να έχει σημασία η σύνταξη του κειμένου τους. Βασικό είναι να τους τονίσω ότι αυτό που θα γράψουν είναι δικό τους και μπορούν να το κρατήσουν ή να το πετάξουν.

Βάζω ένα μουσικό κομμάτι που περιέχει και ήχους της φύσης. Το κομμάτι αυτό, καλό θα είναι να κρατά 10 λεπτά περίπου. Μόλις τελειώσει, επαναλαμβάνω ότι είναι προσωπικό τους γραπτό, ρωτώ όμως εάν κάποιο παιδί νιώθει την ανάγκη να μοιραστεί αυτά που έγραψε με τα άλλα παιδιά της ομάδας. Εάν δε θέλει κανένα, το σέβομαι και χωρίς να σχολιάσω οτιδήποτε, πηγαίνω σε μια άλλη δραστηριότητα. Επειδή όμως πάντα

βρίσκεται κάποιος που θα θέλει, τον ακούμε και βλέπουμε στη συνέχεια ότι πολλά άλλα παιδιά παίρνουν θάρρος και διαβάζουν και τα δικά τους κείμενα.

Ποτέ δεν σχολιάζουμε αυτά που διαβάζονται (το τονίζουμε αυτό στα παιδιά). Μπορούν όμως να αποτελέσουν αφορμή για συζήτηση, όπως π.χ ότι ενώ όλοι μας ακούσαμε το ίδιο μουσικό κομμάτι, στον καθένα λειτούργησε με άλλο τρόπο, ο καθένας μας «άκουσε» αυτά που «ήθελε» να ακούσει, ο καθένας «ερμήνευσε» το ίδιο άκουσμα με άλλον τρόπο, κ.λ.π.

Δεν υπάρχει σωστό ή λάθος άκουσμα. Δεν βγάζουμε συμπεράσματα, αλλά μόνο κάνουμε διαπιστώσεις.

Γ) Δραστηριότητα στο πεδίο

Χρόνος : 10 λεπτά στο πεδίο.

Υλικά: ένα λευκό χαρτί, ένα μολύβι.

Ζητώ από τα παιδιά να απομακρυνθούν το ένα από το άλλο, να διαλέξουν μια θέση που τους αρέσει, να αφήσουν το βλέμμα τους να περιπλανηθεί στο τοπίο, να το απολαύσουν για λίγο, να αφουγκραστούν, να αφήσουν τις μυρωδιές να τους πλημμυρίσουν, να μην μιλήσουν για 10 λεπτά με κανέναν και να γράψουν στο χαρτί τους λέξεις, όχι προτάσεις, που να χαρακτηρίζουν τα συναισθήματά τους εκείνη την στιγμή. Μόνο λέξεις και χωρίς να ενδιαφέρει η σύνδεση της μιας λέξης με την άλλη.

1. Συζήτηση στο πεδίο ή στην τάξη.

Χρόνος συζήτησης: 2 ώρες.

Υλικά: Λευκά χαρτιά, μολύβια, μαρκαδόρους, ένα ψαλίδι και τόσα μεγάλα χαρτόνια, όσα είναι και οι ομάδες των παιδιών.

Τι κάνουμε:

A. Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες και η κάθε ομάδα, χρησιμοποιώντας τις λέξεις που έγραψε, φτιάχνει τη δική της μουσική σύνθεση, τη δική της ιστορία ή το δικό της τραγούδι. Στη συνέχεια, το παρουσιάζει με όποιον τρόπο αυτή επιλέξει.

B. Μπορούμε να συγκεντρώσουμε όλα τα χαρτιά και ένα παιδί να διαβάσει τις λέξεις και ένα άλλο να τις γράφει σε ένα χαρτόνι (χωρίς κανένα σχόλιο ή ρωτώντας ποιος το έγραψε), προσπαθώντας συγχρόνως, με την βοήθεια των άλλων παιδιών, να τις ταξινομήσει, όσο βέβαια αυτό είναι δυνατόν. Μόλις τελειώσουμε με όλα τα φύλλα, κόβω την κάθε ομάδα λέξεων που δημιουργήθηκε και μοιράζω τα χαρτιά στα παιδιά. Η κάθε ομάδα, αφού πάρει τις δικές της λέξεις, απομονώνετε για 20 λεπτά και φτιάχνει μια ιστορία ή ένα τραγούδι, χρησιμοποιώντας όλες τις λέξεις που υπάρχουν στο δικό της χαρτί.(π.χ μπορεί η μια ομάδα να έχει λέξεις με συναισθήματα λύπης ή χαράς, άλλη ομάδα να έχει λέξεις με οπτικές εικόνες, κ.λ.π).

Στη συνέχεια, ένα παιδί από την κάθε ομάδα, παρουσιάζει την ιστορία ή το τραγούδι, με όποιον τρόπο επιλέξει η ομάδα.

Ακολουθεί συζήτηση όπου δίνεται η ευκαιρία να σχολιαστούν οι ιστορίες ή τα τραγούδια, όχι βέβαια στο επίπεδο εάν άρεσαν ή όχι, αλλά σε σχέση με τα συναισθήματα που μας δημιουργεί ένας χώρος, για το πώς αυτά επηρεάζονται και από τι, για το πόσο προσωπικά είναι τα συναισθήματα ή και πόσο κοινά μπορεί να είναι αυτά και φυσικά ό,τι άλλο μπορεί να προκύψει ως συμπέρασμα από τα παιδιά. Συγχρόνως μπορούμε να επισημάνουμε το γεγονός της παραποίησης μιας πληροφορίας. Πώς: συζητώντας το γεγονός ότι, ενώ δεν αλλάξαμε τις λέξεις, απομονώνοντάς τις και ομαδοποιώντας τις, αυτές, δεν δίνουν την πραγματική εικόνα των προσωπικών μας συναισθημάτων.

* Η παρουσίαση, με όποιον τρόπο και αν γίνει, καλό θα είναι να περιέχει κίνηση, ήχο και λόγο, γιατί,

A) η κίνηση είναι η έκφραση του σώματος.

B) ο λόγος είναι η έκφραση της σκέψης.

Γ) ο ήχος είναι η έκφραση της ψυχής.

Δ) μπορεί η ομάδα να συντάξει ερωτηματολόγιο σχετικό με την επίδραση της μουσικής.

Ε) επίσης μπορεί να κάνει μια έρευνα ανάμεσα στους μαθητές του σχολείου τους για το αν θα ήθελαν μουσική στο διάλειμμα και το είδος της μουσικής. Η κατάλληλη μουσική και σε χαμηλή ένταση, «εξημερώνει» και κάνει τα παιδιά πιο πειθαρχημένα και ήρεμα.

6η θεματική ενότητα

Οι ήχοι γύρω μας

Στόχος: Να γνωρίσουν οι μαθητές τους ήχους που σχετίζονται με το θέμα που επέλεξαν να ασχοληθούν.

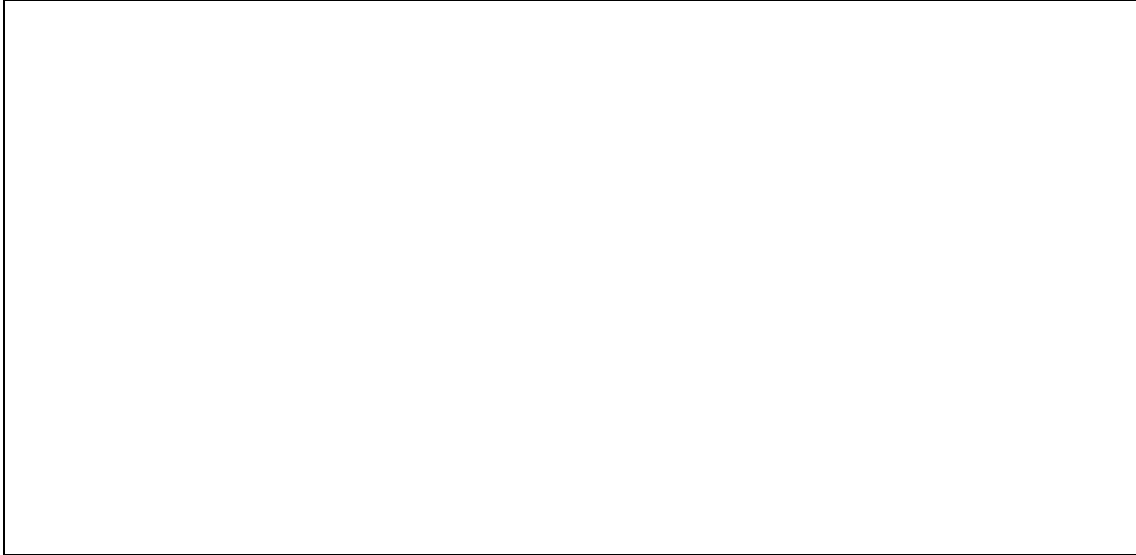
Δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1η

Χρόνος: Όσος μας χρειάζεται για τη διαδρομή που επιλέξαμε.

Υλικά: μαγνητόφωνο, μολύβι ή μπογιές.

Οδηγίες: Σχεδίασε τη δική σου διαδρομή.

Σημάδεψε την πηγή των ήχων που ακούς.

Αν τους αναγνωρίζεις, ονόμασέ τους.

Μαγνητοφώνησέ τους.

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....
- 9.....

- 10.....
- 11.....
- 12.....
- 13.....
- 14.....
- 15.....
- 16.....
- 17.....
- 18.....

Δραστηριότητα 2η

Προετοιμασία στην τάξη: Χρήση πυξίδας.

Χώρος : Πεδίο (επιλογή χώρου, ανάλογα με το θέμα μας)

Χρόνος : 15 λεπτά στο πεδίο.

Υλικά: πυξίδα, ένα φύλλο χαρτί, μολύβι, ένα σακουλάκι.

Χρόνος συζήτησης: 2 ώρες.

Χώρος συζήτησης: Στην τάξη.

Οδηγίες: Ζητάμε από την ομάδα, τονίζοντας ότι δεν πρέπει να κάνουν καταστροφή, να μαζέψουν κατά τη διαδρομή, ό,τι υλικά νομίζουν ότι θα τους χρειαστούν για να φτιάξουν με αυτά, τα δικά τους μουσικά όργανα.

Η ομάδα χωρίζεται και ο καθένας επιλέγει το μέρος που του αρέσει να καθίσει. Σε ένα φύλλο χαρτί, τοποθετεί τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Στη συνέχεια, αφού αφήσει να περάσει λίγη ώρα σε ηρεμία, «ζωγραφίζει» κάθε ήχο που ακούει, τοποθετώντας τον ανάλογα από ποια πλευρά νομίζει ότι τον άκουσε.

Ο εκπαιδευτικός, την ίδια ώρα, «ζωγραφίζει» τη θέση του κάθε μαθητή.

Στην τάξη, σε ένα μεγάλο χαρτόνι, τοποθετούμε τον κάθε μαθητή στην θέση που ήταν στο πεδίο και ψάχνουμε να βρούμε ποιοι άκουσαν τους ίδιους ήχους και από την ίδια κατεύθυνση. Ακολουθεί συζήτηση για τη δυνατότητα σωστού προσανατολισμού, τη δυνατότητα να ακούμε προσεκτικά και να ξεχωρίζουμε τους ήχους.

Από γνώσεις που έχουμε ή με κλειδες ήχων, προσπαθούμε να βρούμε το όνομα αυτού στο οποίο αντιστοιχεί ο ήχος. Συζητάμε για όσους ήχους μας έκαναν εντύπωση και για όσους πιθανόν να περιμέναμε να ακούσουμε, αλλά δεν τους ακούσαμε ή και το αντίθετο και γιατί.

Η ομάδα μπορεί να πάρει τους ήχους και να φτιάξει μια μουσική σύνθεση, χρησιμοποιώντας είτε μουσικά όργανα είτε όργανα φτιαγμένα από τα φυσικά υλικά που μάζεψε στη διαδρομή.

Γράφουμε σε καρτελάκια τα ονόματα των ήχων που ακούσαμε και αυτούς που περιμέναμε αλλά δεν ακούσαμε, μοιράζονται τα καρτελάκια στα παιδιά και αφού τους δοθεί ο ανάλογος χρόνος, κάνουν ένα θεατρικό ή ένα παιχνίδι ρόλων και το παρουσιάζουν.

* Μπορούν να γίνουν οι δραστηριότητες κι από τις άλλες ενότητες.

7η θεματική ενότητα

Μιμητισμός των ήχων

Στόχοι:

A) λεξιλόγιο μικρών παιδιών και πώς επικοινωνούν μιμούμενα ήχους.

Όχι μόνο μιμούνται ήχους για να επικοινωνήσουν, αλλά συγχρόνως κάποιοι από τους ήχους αυτούς, είναι και η πρώτη τους εξοικείωση με τη μουσική και το ρυθμό. Π.χ παίζουμε λέγοντας: κου – κου, τζα (μιμητισμός πουλιού, τραγούδι, ρυθμός).

B) Πώς οι ενήλικες μιμούνται ήχους όταν επικοινωνούν μεταξύ τους και πότε τους χρησιμοποιούμε.

Λέμε π.χ.: όλη τη νύχτα το γαβ – γαβ δε σταμάτησε.

Ή μιμούμαστε ήχο και όταν θέλουμε να προσδώσουμε μια ιδιότητα σε κάποιον: όλη την ώρα γαβ – γαβ πηγαίνει, εννοώντας ότι γκρινιάζει και είναι έτοιμος για καυγά.

Γ) Ο μιμητισμός των ήχων στα πουλιά και στα ζώα.

Δραστηριότητα

Χώρος δραστηριότητας: στην τάξη.

Χρόνος δραστηριότητας: 2 ώρες ή και περισσότερο εάν το κρίνουμε απαραίτητο.

A) Ατομική εργασία

1. Μιμήσου τον ήχο με το στόμα.
2. Μιμήσου τον ήχο με ένα μουσικό όργανο.
3. Φτιάξε ένα τραγούδι με αυτόν τον ήχο.
4. Γράψε μια ιστορία για αυτόν τον ήχο.

B) Ομαδική εργασία

Όλη η ομάδα, δουλέψτε μαζί και....

*συναρμολογήστε τα τραγούδια σας και παίξτε τα.

*ενώστε τις ιστορίες σας και κάντε την μία.

*βάλτε ήχο.

*παρουσιάστε την ιστορία σας ως θεατρικό, παραγκιόζη, ή όπως εσείς τη φαντάζεστε.

*κάντε την ιστορία και το τραγούδι σας ζωγραφικό πίνακα.

Οι εκπαιδευτικοί της ομάδας, έχουν κάνει νωρίτερα και μόνοι τους τη διαδρομή και έχουν καταγράψει τους ήχους που ακούγονται. Τους περνούν στο κομπιούτερ και προσθέτουν και μερικούς άλλους, παραπλήσιους και αναμενόμενους ήχους και κάποιους, ξένους με τον τόπο ήχους.

Ζητάμε από τα παιδιά της ομάδας, να απομονώσουν τους ήχους που αναγνωρίζουν ότι άκουσαν και αυτά κατά τη διαδρομή τους και να τους ονομάσουν, εάν μπορούν. Τους ζητάμε να βάλουν τους ήχους σε σειρά, όπως τους άκουσαν κατά τη διαδρομή. Η ομάδα μπορεί να συνεχίσει επιλέγοντας τρόπους έκφρασης των ήχων, με δραστηριότητες(θέατρο, σύνθεση μουσικής κ.λ.π)

8^η θεματική ενότητα

Πώς πέρασαν οι φυσικοί ήχοι στη μουσική

Τρόποι προσέγγισης:

Μια ομάδα ψάχνει να βρει τραγούδια (αφού χωριστούν οι ομάδες ανάλογα με τα διάφορα είδη μουσικής) στα οποία ακούγονται ήχοι του φυσικού περιβάλλοντος. Βρίσκουν επίσης και τραγούδια με περιεχόμενο ανάλογο (φύση).

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει δίνοντας βιβλιογραφία. Μπορούμε το θέμα αυτό να το προχωρήσουμε και ως έρευνα και να κάνουμε σύγκριση μουσικής με φυσικούς ήχους και τραγουδιών, παλιά και σήμερα, ακόμα και κατά δεκαετίες με σημαντικές κοινωνικές αλλαγές (εποχή χίπις, άλλα κινήματα).

Εδώ, μπορούμε να δούμε και τα Δημοτικά τραγούδια, ως μια ξέχωρη και ιδιαίτερη κατηγορία, γιατί εκτός των άλλων, η δημοτική μουσική μας δείχνει την παράδοση του τόπου. Και η παράδοση είναι ο καθρέφτης μιας κοινωνίας, είναι η εικόνα του παρελθόντος της, η ιστορία της, οι ρίζες της, και η παράδοση είναι αυτή που θέτει και τις αξίες του αύριο.

Δραστηριότητες: Επίσης όπως στις άλλες ενότητες.

9η θεματική ενότητα

Παραγωγή φυσικών ήχων με φυσικά υλικά

Γιατί να φτιάξουμε όργανα με φυσικά υλικά, όταν υπάρχουν έτοιμα στην αγορά; Γιατί το παιδί ικανοποιείται όταν δημιουργεί και γιατί δεν μας ενδιαφέρει το «προϊόν» αλλά η ίδια η προσπάθεια.

Δραστηριότητες: όπως δόθηκαν στις άλλες ενότητες.

10η θεματική ενότητα

Παραγωγή ήχων με συνθετητές κλπ

Είναι μια θεματική ενότητα που θα ασχοληθούν αυτοί που έχουν τις γνώσεις και όσοι άλλοι θέλουν βέβαια.

Μέσα από όλα αυτά, αντιλαμβάνεστε ότι τα υποθέματα που μπορεί να επιλέξει κάποιος που συμμετέχει στο δίκτυο, είναι πολλά. Ενδεικτικά αναφέρω:

- Οι ήχοι στο δάσος
- Οι ήχοι στο ποτάμι
- Οι ήχοι της θάλασσας

- Οι ήχοι του ουρανού
- Οι ήχοι σε πολυσύχναστους δρόμους
- Οι ήχοι στην αυλή του σχολείου
- Οι ήχοι της πλατείας
- Παραγωγή ήχων με συνθεσάιζερ ή άλλα μέσα
- Η φύση της ποντιακής μουσικής
- Μοιρολόγια
- Γλωσσικά ιδιώματα
- Πώς επηρεάζει η γεωγραφική θέση ενός λαού τη μουσική του
- Πώς επηρεάζει η γεωγραφική θέση ενός λαού την ομιλία του
- .....
- .....

Όμως, το θέμα που θα επιλέξουμε θα πρέπει να προκύπτει από το άμεσο περιβάλλον της ομάδας και θα πρέπει να είναι τέτοιο, που να τους βοηθήσει να αντιληφθούν την πολυπλοκότητα της πραγματικότητας που βιώνουν, να συνδέεται με τον τρόπο ζωής τους και να ακουμπά τα συναισθήματά τους. Να είναι επίσης σε σχέση με το ηλικιακό και γνωστικό τους επίπεδο, και η προσέγγιση να είναι τέτοια, ώστε να μην γίνεται μάθημα, αλλά με κατάλληλες ερωτήσεις και ανάλογες δραστηριότητες, να δημιουργούνται καταστάσεις τέτοιες, που θα τους κάνουν να ενεργούν αυθόρμητα, να διατυπώνουν γνώμες, απόψεις και διάθεση δράσης.

.....
 .....

Παιχνίδι με σκοπό να κατανοήσουν:

1. Το πόσο σημαντικό είναι να ακούμε.
2. Το πόσο σημαντική είναι η επικοινωνία και η συνοχή της ομάδας.

Τα παιδιά, το ένα πίσω από το άλλο, πιάνονται σφικτά από τη μέση του μπροστινού τους(όχι περισσότερα από 10-15 παιδιά). Τους κλείνουμε τα μάτια με ένα μαντήλι και τους λέμε ότι δεν πρέπει να μιλάνε μεταξύ τους, αλλά να ακούνε προσεκτικά τις οδηγίες του αρχηγού, που είναι ο πρώτος της γραμμής. Ο αρχηγός, έχει υποχρέωση να καθοδηγεί προσεκτικά την ομάδα μια και είναι ο μόνος που δεν έχει τα μάτια του δεμένα. Πριν ξεκινήσει το παιχνίδι, δίνονται οδηγίες. Δηλαδή, όταν ο αρχηγός θα λέει: πα – πα, όλοι θα ακολουθούν περπατώντας σαν τη πάπια και φωνάζοντας: πα-πα. Μόλις ο αρχηγός φωνάξει: στοπ, όλοι σταματάμε. Ο αρχηγός θα συνεχίσει, δίνοντας διάφορες οδηγίες, π.χ μπε-μπε, του-του κ.λ.π. Οι οδηγίες που θα δίνει, θα είναι μικρές και σαφείς. Στην τάξη ή στο πεδίο αν είναι εφικτό, συζητάμε την εμπειρία τους, το αν μπορούσαν να ακολουθήσουν τον αρχηγό, εάν όχι τι έφταιγε, αν άκουγαν τις οδηγίες, αν δεν τις άκουγαν τι έφταιγε κ.λ.π. Τους αφήνουμε να μιλήσουν και να βγάλουν τα συμπεράσματά τους.

Μέσα από αυτή την δραστηριότητα, μας δίνεται η ευκαιρία να μιλήσουμε για συνοχή της ομάδας, για την ανάγκη καθοδήγησης, για το πόσο προσεκτικά πρέπει να ακούμε και βέβαια, εάν θέλουμε να κάνουμε κάτι ομαδικά, έχει μεγάλη σημασία να συνεργαζόμαστε όλοι μαζί.

Τάτση Κωστούλα, Βιολόγος, Υπεύθυνη Κ.Π.Ε. Ποροΐων Σερρών

